

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
Inleiding	2
1. Aanpak	3
Communicatie	3
Workshops	4
Subsidieregeling	4
Landelijk traject	4
Overlastmeldingen	5
2. Resultaten	6
Communicatie	6
Workshops	6
Subsidieregeling	6
Landelijk traject	6
Overlastmeldingen	7
3. Vervolg	8

Inleiding

Halverwege 2020 is het Uitvoeringsprogramma Luchtkwaliteit 2020 – 2030 vastgesteld. In dit Uitvoeringsprogramma zijn maatregelen opgenomen om de uitstoot van verschillende typen bronnen van luchtverontreiniging te verminderen. Deze zijn in lijn met de thema's waaraan ook wordt gewerkt in het landelijke Schone Lucht Akkoord (SLA). Dit akkoord is mede ondertekend door Nijmegen.

Houtstook is zowel een thema in het SLA als in het Nijmeegse Uitvoeringsprogramma Luchtkwaliteit. Bij de vaststelling van het Uitvoeringsprogramma is de motie “laat overlast van houtstook in rook opgaan” aangenomen. De motie is gericht op vermindering van overlast van houtstook. Hierin wordt verzocht een tweejarige (lokale) pilot op te zetten, waarin de volgende onderwerpen worden opgenomen:

- a) Te zorgen voor reductie van uitstoot door het verstrekken van een slooppremie voor kachels en een subsidie voor katalysatoren (waarvan de werking bewezen is). De subsidie voor katalysatoren wordt alleen verstrekt na deelname aan een workshop en bij bestaande kachels.
- b) Voorlichting over het stoken van hout middels het verzorgen van gratis professionele workshops.
- c) Te onderzoeken in hoeverre het mogelijk is om een verbod op overlast als gevolg van houtstook op te nemen in de APV.

Bewonerspeiling houtkachels en open haarden

In de zomer 2021 heeft bureau Onderzoek en Statistiek van gemeente Nijmegen een bewonerspeiling uitgevoerd over Houtkachels en open haarden. Met als doel het verkrijgen van inzicht in meningen, gedrag en ervaringen rond houtstook. Gebruikers van kachels of haarden vormden daarbij een aparte doelgroep. De resultaten van de bewonerspeiling zijn gebruikt bij de uit te werken maatregelen en verdere vormgeving van beleid:

- Doorlopende communicatie over houtstook, gezondheidseffecten en overlast.
- Workshops ‘stoken met minder overlast’ om stooktechnieken te verbeteren/bewustwording voor onder andere gezondheidseffecten te bevorderen.
- Subsidieregeling voor verwijdering rookgaskanalen en plaatsen filters.
- Onderzoek naar verbod van houtstook.

Doelstelling

Doel van de voorlichting, workshops en subsidieregeling is bewustwording en gedragsverandering waardoor het stookgedrag verbeterd wordt. Door bewust en goed stookgedrag zal de uitstoot van schadelijke stoffen door houtstook verminderen.

Financiering

Vanuit het budget Luchtkwaliteit is voor de jaren 2021 en 2022 in totaal €20.000 beschikbaar gesteld ten behoeve van de subsidieregeling “vermindering overlast houtstook”. Voor de communicatiecampagne is een zogenaamde SPUK-subsidie, behorende bij het SLA, verstrekt van €20.000. Hier staat een co-financieringsverplichting van €20.000 tegenover die vanuit het budget Luchtkwaliteit wordt gedekt.

1. Aanpak

Na de toekenning van de SPUK-subsidie zijn offertes opgevraagd bij een drietal gedragsbureaus waarbij gevraagd is om het formuleren van een gedrags- en communicatiestrategie, het ontwikkelen van een communicatiecampagne en het ontwikkelen van communicatiemiddelen.

Uit de bewonerspeiling globaal geconcludeerd worden dat:

- 1 op de 6 panelleden een houtkachel (vooral sfeerverwarming) heeft.
- Ze, naar eigen zeggen, weten wat goed stookgedrag is.
- Onder de panelleden vooral overlast van stank wordt ervaren. Verder wordt rook in de woning en zorgen over gezondheid genoemd.
- Zo'n 20% van het stadspanel regelmatig of vaak hinder van houtrook (tijdens het stookseizoen oktober-april) in de woonomgeving ervaart.
- Er is de meeste steun voor voorlichting (76%) over houtstook, de gezondheidseffecten en het melden van overlast. Ook is 61% voor het stellen van regels en grenzen van het verbranden van hout. Waarbij een algemeen stookverbod en een specifiek stookverbod het meest genoemd is. Het draagvlak hiervoor ligt onder kachelbezitters een stuk lager, namelijk 38%.

Daarnaast zijn er onderzoeken over dit onderwerp gedaan door Motivaction waaruit blijkt dat stokers best maatregelen willen nemen, maar niet bereid zijn om helemaal te stoppen met het stoken de haard.

Gezien het bovenstaande hebben we niet alleen op 'niet stoken' gefocust maar benoemen we dat het helpt om het vuur uit te laten en hebben we ook laten zien wat mensen voorlopig kunnen doen om overlast te verminderen. Daarnaast hebben we geprobeerd om inwoners bewust te maken van de gezondheidseffecten van houtrook. We hebben daarom ingezet op bewustwording zodat stokers langzamerhand mee worden genomen naar een goede reden om te stoppen met stoken.

Communicatie

Minder stoken of op een andere, bewustere manier stoken, vraagt om gedragsverandering. Dat is nog niet zo makkelijk, want uit onderzoek blijkt dat het merendeel van de mensen houtstook vooral gezellig vindt. Daarom heeft de gemeente Nijmegen samen met Gedragsbureau Tabula Rasa en reclamebureau Roorda samengewerkt en een communicatiecampagne gemaakt die vooral inzet op het veranderen van gedrag.

Strategie

We hebben in de eerste plaats ingezet op het veranderen van de houding van Nijmegenaren ten opzichte van houtstook. Veel mensen vinden houtstook gezellig, maar bij houtstook komt ook veel rook en daarmee ook fijnstof vrij. We willen dat Nijmegenaren bewuster worden van deze gezondheidseffecten de manieren waarop zij de rookvorming kunnen verminderen. Hierbij maken we de overlast tastbaar door hoeveelheid fijnstof die vrijkomt bijvoorbeeld te vergelijken met het aantal pakjes sigaretten of een vrachtwagenrit. Ook motiveren we hen om deze keuze te maken om de overlast voor anderen te verminderen. Uit onderzoek komt namelijk naar voren de meerderheid van de houtstokers bereid is om maatregelen te nemen om de overlast voor anderen te beperken.

Communicatiemiddelen

Er zijn diverse crossmediale herbruikbare communicatiemiddelen gemaakt. Door deze op verschillende kanalen te delen wilden we zorgen voor herhaling en herkenbaarheid van de campagne. In de communicatie is de balans belangrijk. We wilden de boodschap herhalen, maar ook niet te vaak om irritatie zoveel mogelijk te voorkomen. Over de stookworkshops van de gemeente Nijmegen werd 1 keer per maand in de Brug gecommuniceerd en daarnaast 2 weken van te voren via social media.

Er waren daarnaast meerdere websitepagina's over houtstoken. Namelijk:

- Algemeen: met daarop tips, weetjes, belangrijke verwijzingen en het melden van overlast.
- Stookworkshops: aanmelden en workshopdata.
- Subsidie voor verminderen van overlast veroorzaakt door houtkachel of openhaard (op dit moment niet langer beschikbaar, omdat het budget volledig is ingezet).

Workshops

We hebben het afgelopen stookseizoen 6 stookworkshops georganiseerd. Ongeveer twee weken voor iedere stookworkshop zijn ze via social media en in De Brug aangekondigd. Vanwege corona is alleen de eerste workshop in een wijkcentrum gehouden. Alle volgende workshops zijn digitaal gedaan. Voor één de bijeenkomst waren te weinig aanmeldingen om deze bijeenkomst door te laten gaan.

De boodschap die in de workshops werd uitgedragen is dat schoon stoken niet bestaat, dat houtrook overlast voor de omgeving kan betekenen en dat er gezondheidsschade kan optreden zowel bij de bewoners zelf als bij de burens. Kortom, stook liever niet of minder, maar wanneer je toch wilt stoken houdt dan rekening met je omgeving, probeer de uitstoot zoveel mogelijk te beperken en zorg voor goede ventilatie in de woning. In de stookworkshops werd verder aandacht besteed aan de weersomstandigheden (stookwijzer en stookalert), de kwaliteit van het hout (soort en vochtgehalte), de wijze van opslag van het hout, de beste manier van stoken en de werking van de filters. Daarbij werd benadrukt dat het gebruik van een filter alleen effect heeft wanneer alle andere stooktips ook worden opgevolgd.

Subsidieregeling

In september 2021 heeft het College de subsidieregeling "Vermindering overlast houtstook" vastgesteld. Deze regeling houdt in dat per adres in de wijken Hees, Heseveld, Neerbosch-oost, Wolfskuil, Biezen en Waterkwartier maximaal €1000 subsidie kan worden verkregen wanneer een rookgaskanaal wordt verwijderd of een rookgasfilter wordt geplaatst. Om voor een subsidie voor een rookgasfilter in aanmerking te komen is het volgen van de houtstookworkshop noodzakelijk. Vanaf 15 oktober 2021 is de regeling in werking getreden. Deze loopt formeel tot 31 december 2022. Omdat het budget volledig is besteed, kunnen er niet langer aanvragen worden ingediend.

Landelijk traject

Nijmegen heeft ook deelgenomen aan landelijke trajecten om uitstoot en overlast door houtstook te verminderen en om de mogelijkheden van het opnemen van een stookverbod in de APV te onderzoeken. Dit deden we via 2 pilots van het SLA:

1. Pilot Stookverbod bij een stookalert

Nijmegen heeft deelgenomen aan de verkennende fase van de landelijke pilot Stookverbod bij een stookalert, van het SLA. In deze pilot is een verkennende juridische analyse uitgevoerd naar de mogelijkheden om een stookverbod in te stellen bij een stookalert, onder de huidige wet- en regelgeving. Dat wil zeggen voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Daarin zijn verschillende mogelijkheden bekeken, waaronder het opnemen van het verbod in de APV en het opstellen van een beleidsregel op grond van artikel 7.22 van het Bouwbesluit. Dit heeft nog niet tot een concrete vervolgactie geleid. Verderop in de evaluatie wordt dit toegelicht.

2. Pilot houtstookvrije/houtstookarme wijken

Nijmegen neemt deel aan de landelijke pilot Houtstookvrije/houtstookarme wijken. In deze pilot werkt Nijmegen samen met het ministerie van I&W, Rijkswaterstaat en gemeenten Utrecht en Helmond. De aangesloten gemeenten onderzoeken welk pakket van maatregelen het meest adequaat is om te zorgen voor zo min mogelijk (overlast van) houtrook en wat erbij komt kijken om een wijk houtstookarm te maken. De

focus ligt op de juridische en praktische mogelijkheden om houtrook te beperken en houtrookvrije en houtrookarme buurten te realiseren. Iedere gemeente geeft een eigen invulling aan de pilot. We wisselen onze kennis en ervaring uit zodat we van elkaar leren. In Nijmegen richten we ons op de bewustwording van de gezondheidseffecten en wordt de pilot met de subsidieregeling uitgevoerd in Nijmegen West.

Daarnaast zijn er door de wethouder gesprekken gevoerd met de 2 landelijke organisaties Longfonds en Stichting houtrookvrij, die actief zijn in de bestrijding van Houtstook. Wederzijdse ideeën en tips zijn uitgewisseld. Dit heeft suggesties opgeleverd voor een verdere aanpak.

Overlastmeldingen

Nijmegen is aangesloten bij de landelijke Stookwijzer. Sinds november 2020 kunnen inwoners melding doen van overlast door houtstook via de Stookwijzer. De meldingen van Nijmegenaren worden doorgestuurd naar de gemeente Nijmegen en door ons geregistreerd. Daarmee hebben we op dit moment een overzicht van de meldingen van 2 winterstookseizoenen. Wij gebruiken deze meldingen om een beter beeld te krijgen van de locaties waar Nijmegenaren overlast ervaren. Dit kan ons helpen om een aanpak te gaan maken die gebiedsgericht is. Overlast door houtrook kunnen we helaas niet meteen oplossen naar aanleiding van een melding. Overlast is namelijk moeilijk meetbaar, omdat er nog geen wetten en regels bestaan voor hoeveel iemand mag stoken. Ook is houtstook niet verboden en is niet altijd te achterhalen waar de overlast vandaan komt.

2. Resultaten

Communicatie

Via de diverse mediakanalen hebben we veel mensen bereikt. De communicatiemiddelen zijn ingezet op de social media kanalen van de gemeente Nijmegen en de wijkkrant De Brug. Op deze kanalen zit een behoorlijk aantal volgers. Namelijk: Instagram: 15.600, Facebook: 21.000, Nieuwsbrief gemeente Nijmegen: 5.575 abonnees, Nieuwsbrief duurzaam wonen: 2.232 abonnees en wijkkrant De Brug: 66.000 abonnees. Vanaf februari is er ingezet op 2 keer per maand communicatie over houtstook en in de zomer 1 keer per maand (omdat er dan ook minder klachten zijn).

In de periode oktober 2021 tot mei 2022 is in totaal €37.470 aan communicatie, de gedragsstrategie en de organisatie van de stookworkshops besteed. Dit valt binnen het begrootte bedrag van €40.000. De communicatiemiddelen en strategie blijven ook de komende jaren bruikbaar en zijn verder uit te breiden.

Workshops

Na iedere publicatie kwamen aanmeldingen voor de stookworkshops binnen. De stookworkshop van 2 december 2021 werd verstoord door actievoerders. De publiciteit die daarop volgde heeft tot meer aanmeldingen voor de stookworkshops geleid. Het lijkt erop dat dit meer effect heeft gehad dan de reguliere aankondigingen van de stookworkshops. In totaal hebben 111 personen de cursus gevolgd. De deelnemers hebben na afloop allen positieve feedback gegeven. Ze gaven aan veel geleerd te hebben van de stookworkshops en voortaan de stooktips te zullen opvolgen.

Subsidieregeling

Er is inmiddels 11 keer een subsidie aangevraagd voor het verwijderen van de schoorsteen waarvan er 1 is afgewezen (lag niet in West). Er zijn tevens 12 aanvragen voor het plaatsen van een katalysator binnengekomen waarvan er 1 is afgewezen omdat de woning niet in West lag. Er zijn geen subsidieaanvragen binnengekomen voor het plaatsen van een elektrostatisch filter.

Het totaalbedrag wat aan subsidies is uitgegeven is ongeveer €15.730. We hebben in 2021 €4.270 minder uitgegeven dan begroot en in 2022 is het volledige budget inmiddels uitgegeven.

Landelijk traject

1. Pilot stookverbod bij een stookalert:

De conclusie van de landelijke analyse is, dat het opnemen van het verbod in de APV geen optie is. De APV is in de eerste plaats bedoeld voor het reguleren van de openbare orde en veiligheid in de openbare ruimte van de gemeente. Bovendien blijkt uit de toelichting van het Bouwbesluit dat artikel 7.22 uitputtend bedoeld is. Het is nadrukkelijk niet de bedoeling dat de gemeente, bijvoorbeeld in een APV, algemene aanvullende of nadere eisen stelt.

Een eventuele mogelijkheid voor een verbod op gemeentelijk niveau is een beleidsregel gebaseerd op artikel 7.22 Bouwbesluit. Dit artikel stelt: *“Onverminderd het bij of krachtens dit besluit of de Wet milieubeheer bepaalde is het verboden in, op of aan een bouwwerk of op een open erf of terrein voorwerpen of stoffen te plaatsen, te werpen of te hebben, handelingen te verrichten of na te laten of werktuigen te gebruiken, waardoor op voor de omgeving hinderlijke of schadelijke wijze rook, roet, walm of stof wordt verspreid.”* Door pilotpartijen is een model-beleidsregel geformuleerd om een verbod bij een stookalert in te voeren, gebaseerd op dit artikel. Daarbij is aandacht voor uitzonderingssituaties in de gevallen dat een houtkachel als hoofdverwarming wordt gebruikt. Het RIVM heeft een onderbouwing en een juridische definitie van het stookalert gemaakt. Deze stelt dat de situatie bij een stookalert dusdanig is dat er redelijkerwijs verwacht kan worden dat mensen overlast door houtstook ervaren.

Uit de verkennende fase van de pilot blijkt dat een belangrijk knelpunt bij een stookverbod de toezicht en handhaving ervan is. Dit heeft met capaciteitsvragen te maken én met prioritering van een stookverbod als nieuw dossier voor de gemeentelijke organisatieonderdelen voor handhaving. Tenslotte is de vraag hoe we kunnen constateren dat iemand het stookverbod overtreedt en welke sanctie daarop staat.

Het ministerie van I&W beraadt zich op dit moment over een eventueel vervolg op de landelijke pilot. Daarin kan de model-beleidsregel samen met andere gemeenten en het Rijk nader worden bestudeerd en uitgetoetst. Omdat het om een pilot gaat is het waarschijnlijk, maar niet zeker, dat de model-beleidsregel stand zal houden. Een juridische toets door uitlokking van een proefproces, kan nodig zijn. Het is nog onzeker of er een voortzetting van de pilot komt. Daarnaast is het onzeker of er dan wordt ingezet op het Bouwbesluit, onder de huidige wet- en regelgeving. Dit in verband met de naderende invoering van de Omgevingswet. Met de Omgevingswet veranderen de juridische mogelijkheden voor verbod op houtstook bij een stookalert.

2. Pilot houtstookvrije/houtstookarme wijken

Deze pilot loopt van 2020-2023. In Nijmegen is in het kader van deze pilot ingezet op de subsidieregeling in Nijmegen West en de communicatiecampagne. Het beoogde effect van deze landelijke pilot is:

- minder houtrookemissies in wijken.
- Inzicht in de mogelijkheden om eisen te stellen aan houtstook, uitstoot en fysieke omgeving en in de mogelijkheden voor handhaving en toezicht.
- Inzicht in de wijze waarop bewoners betrokken kunnen worden en kunnen worden verleid tot wijziging in hun stookgedrag.
- Inzicht in mogelijkheden in het omgevingsplan voor aanvullende regels.

Kennisdeling vindt plaats en gemeenten kunnen succesvolle maatregelen toepassen.

Overlastmeldingen

Sinds melders via de Stookwijzer kunnen melden is er een grote toename aan overlastmeldingen door houtstook, ten opzichte van de periode dat dit nog niet kon. Inwoners kunnen de weg naar de Stookwijzer beter vinden. Van 07-11-2020 tot 20-06-2022 zijn er in totaal 977 overlastmeldingen uit Nijmegen via de Stookwijzer geregistreerd. Veruit de meeste meldingen zijn in deze periode tijdens de winterstookseizoenen gedaan. Respectievelijk 869 meldingen in de winterstookseizoenen en 108 meldingen in de zomerstookseizoenen tot nu toe. Het aantal meldingen in de winterstookseizoenen is bijna gelijk gebleven ten opzichte van elkaar:

1. Van 07-11-2020 t/m 30-04-2021 363 meldingen. Dit zijn in totaal 158 dagen. Gemiddeld 16 meldingen per week.
2. Van 01-10-2021 t/m 30-04-2022 504 meldingen. Dit zijn in totaal 212 dagen. Gemiddeld 16,6 meldingen per week.

Het grootste deel van de 977 meldingen zijn herhaalmeldingen. Het kan bij herhaalmeldingen gaan om dezelfde inwoner of om inwoners van dezelfde straat. Na een analyse blijkt dat in 13 Nijmeegse straten meer dan 10 meldingen zijn gedaan. In totaal zijn 704 meldingen afkomstig uit deze 13 straten. De 13 straten liggen verspreid over Nijmegen. Daarbij is overigens niet altijd bekend waar de oorzaak van de overlast vandaan komt en of dit uit dezelfde straten komt. De meeste herhaalmeldingen komen uit Nijmegen-Oost.

Het doel van de registratie en analyse van de overlastmeldingen is in eerste instantie om inzicht te krijgen in de ervaren overlast in Nijmegen en per wijk.

3. Vervolg

Op basis van de evaluatie halen we de volgende aandachtspunten voor het vervolg:

- Het is belangrijk om deel te blijven deelnemen aan de landelijke SLA-pilot houtstookarme wijken.
- We bekijken deelname aan een eventueel vervolg op de landelijke SLA pilot houtstookverbod bij stookalert, als hier meer over bekend is.
- Het is aan te bevelen om na te denken over een eigen Nijmeegse concrete doelstelling en stappenplan met betrekking tot houtstook. Ondertussen is bekend geworden dat er vanuit het SLA gewerkt wordt aan een stappenplan. We houden daarvoor een vinger aan de pols.
- We evalueren de lokale stookworkshops en communicatiecampagne. De evaluatie is met dit document uitgevoerd.
- We evalueren de lokale pilot subsidieregeling. De evaluatie is met dit document uitgevoerd. Bij een eventuele voortzetting van de regeling bekijken we of het plaatsen van filters hier verder onder moet vallen. Of dat een regeling alleen geldt voor het verwijderen van kachels/rookkanalen of voor vervanging van schone alternatieven zoals elektrisch.
- We bekijken of het nodig is om een extra opdracht te geven aan de energiecoaches op het gebied van houtstook.
- We zijn alert op eventuele kansen in het traject van de omgevingswet (uitsluiten bepaalde gebieden/periode).
- We letten niet alleen op houtstook binnen, maar ook buiten (vuurkorven, tuinhaarden). Dit hebben we gedaan door de communicatiecampagne voor zomerstook. Daarnaast kan via de Stookwijzer ook melding van overlast van houtstook buiten gedaan worden.
- Op basis van de overlastmeldingen brengen we in beeld wat de mogelijkheden zijn voor een gebiedsgerichte aanpak.